

Sygn. akt I PZ 3/14

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z powództwa L. G.

przeciwko F. Spółce Akcyjnej w G.

o uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 maja 2014 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w G.

z dnia 6 grudnia 2013 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2013 r. Sąd Okręgowy w G. odrzucił skargę kasacyjną powoda od postanowienia, zawartego w punkcie I wyroku tego Sądu z dnia 12 września 2013 r., sygn. VIII Pa .../13.

Wyrok ten zapadł w sprawie, w której powód domagał się „orzeczenia o uchyleniu się od skutków prawnych „Porozumienia” z Pozwanym o redukcji zatrudnienia i płacy do ½ etatu z dniem 1 stycznia 2010 r., zawartego w dniu 27 listopada 2009 r.”

Wyrokiem z dnia 1 grudnia 2010 r., sygn. VI P .../10, Sąd Rejonowy w G. oddalił powództwo. Wyrok ten został uchylony w całości a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z dnia 12 maja 2011 r., sygn. VIII Pa .../11. Po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 19 lutego 2013 r., sygn. VI P .../11, ponownie oddalił powództwo.

W postępowaniu apelacyjnym, po wywiedzeniu apelacji od tego orzeczenia, pismem procesowym z dnia 24 czerwca 2013 r. powód oświadczył, że domaga się ustalenia, że w związku ze skutecznym uchyleniem się od skutków oświadczenia woli z dnia 27 listopada 2009 r. stosunek pracy w pełnym wymiarze czasu pracy trwa nadal.

Wyrokiem z dnia 12 września 2013 r. Sąd Okręgowy w G.:

- 1/ odrzucił żądanie powoda ustalenia, że stosunek pracy na całym etacie trwa nadal,
- 2/ oddalił apelację w pozostałym zakresie,
- 3/ odstąpił od obciążenia powoda obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Od wyroku tego strona powodowa wywiodła skargę kasacyjną, zaskarżając wyrok w całości.

Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2013 r. Sąd Okręgowy w G. odrzucił skargę kasacyjną skierowaną od postanowienia zawartego w punkcie 1 wyroku z dnia 12 września 2013 r. Sąd Okręgowy wskazał, że odrzucenie nowego żądania mimo, iż zostało zawarte w wyroku, ma formę postanowienia. Uznał, że – a contrario z art. 398¹ § 1 k.p.c. – skarga kasacyjna nie przysługuje od postanowień o odrzuceniu zgłoszonego w postępowaniu apelacyjnym nowego żądania. Ewentualna kontrola zaskarżonego postanowienia winna była odbyć się na zasadzie art. 394¹ § 2 k.p.c. tj. przez uznanie, że pismo powoda stanowi zażalenie. Odpis orzeczenia został jednak powodowi doręczony 21 października 2013 r., termin na złożenie zażalenia upłynął 28 października 2013 r. Potraktowanie skargi jako zażalenia było zatem niemożliwe; zażalenie podlega w takiej sytuacji odrzuceniu na zasadzie art. 370 k.p.c. i art. 373 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

W zażaleniu na to postanowienie pełnomocnik skarżącego „dostrzegł pewne uchybienie w postaci naruszenia art. 383 k.p.c.” W ocenie pełnomocnika

skarżącego, domagał się on odszkodowania za czas pozostawania w zatrudnieniu w wymiarze ½ etatu. W piśmie procesowym z dnia 24 czerwca 2013 r. rozszerzył żądanie i domagał się odszkodowania za cały czas „przebywania na ½ etatu objętych uchyleciem się od skutków oświadczenia woli”. Zdaniem pełnomocnika zmiana tego rodzaju jest dopuszczalna w świetle art. 383 k.p.c., polega bowiem na żądaniu świadczeń za dalsze okresy, świadczeń, które stały się wymagalne po wydaniu wyroku w I instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się zasadne w zakresie jego granic, aczkolwiek ze względów biegunowo odmiennych od wskazanych w zażaleniu.

Nie można bowiem zgodzić się z pełnomocnikiem skarżącego, iż powód domaga się w niniejszym postępowaniu wynagrodzenia (mylnie nazywanego odszkodowaniem), stanowiącego różnicę między wynagrodzeniem uzyskiwanym w obecnym, pomniejszonym, wymiarze czasu pracy a wynagrodzeniem, jakie uzyskiwałby w pełnym wymiarze czasu pracy. Fakt, że różnica ta konieczna była do wskazania na potrzeby określenia wartości przedmiotu zaskarżenia nie oznacza, że tego rodzaju żądanie stanowi przedmiot orzekania. Powód domagał się jedynie „orzeczenia o uchyleciu się od skutków oświadczenia woli” a nie zapłaty. Powoływanie się na prawo rozszerzenia żądania pozwu na treść art. 383 zd. 2 k.p.c. nie ma racji bytu.

W sprawie niniejszej za kwestyjną wypada uznać dokonaną przez Sąd Okręgowy kwalifikację zachowania strony powodowej, wyrażonego w piśmie z dnia 24 marca 2013 r., co skutkowało odrzuceniem ujętego w tym piśmie żądania. Stanowiło ono jednak w dużej mierze wynik co najmniej dziwnego przedmiotu postępowania, zakreślonego pierwotnie przez stronę powodową. Sformułowane przez nią żądanie „orzeczenia o uchyleciu się przez powoda od skutków oświadczenia woli” nie znajduje oparcia w regulacjach prawa materialnego. Stosownie do art. 88 k.c. w zw. z art. 300 k.p. uchylecie się od skutków oświadczenia woli złożonego pod wpływem groźby lub podstępny ma postać oświadczenia kształtującego, składanego drugiej stronie. Oświadczenie takie

wymaga żadnego rodzaju „potwierdzenia” orzeczeniem sądowym. Orzeczenie takie może natomiast wywodzić skutki prawne ze stanu, powstałego wskutek złożenia omawianego oświadczenia prawno-kształtującego. W szczególności, w zależności od roli ubezskutechnionego oświadczenia woli, wpływa ono na istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego, na który miała wpłynąć (rodząc go lub unicestwiając) czynność prawna, w której skład wchodziło zakwestionowane oświadczenie woli. W słusznym zatem kierunku argumentował Sąd Okręgowy w wyroku z dnia 12 maja 2011 r. (poprzednio uchylając sprawę do ponownego rozpoznania) wskazując, że mamy tu do czynienia z powództwem o ustalenie nieważności czynności prawnej, znajdującym oparcie w art. 189 k.p.c. Powództwo takie można uznać za tożsame z powództwem o ustalenie istnienia stosunku prawnego, istniejącego wobec wadliwości czynności prawnej, która miała go ubezskutecznić.

Wątpliwości te, które jedynie sygnalizuje Sąd Najwyższy w ramach niniejszego postępowania, dotyczącego kwestii formalnej, nie powinny jednak prowadzić do orzeczenia o „odrzuceniu żądania”. Nie zna bowiem takiego sposobu rozstrzygnięcia Kodeks postępowania cywilnego na etapie, toczącym się przed sądem II instancji. Niedopuszczalność zmiany przedmiotu żądania, wynikająca z art. 383 k.p.c., nie zwalnia sądu z konieczności merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.

W piśmiennictwie na ogół pomija się sposób, w jaki należy podejść do rozszerzonego lub zmienionego (wbrew zakazowi z art. 383 k.p.c.) w postępowaniu apelacyjnym żądania. Niemniej jednak godzi się przypomnieć, że w świetle poglądu, wyrażonego w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2001 r., sygn. I PZ 22/01, niedopuszczalność zmiany żądania w postępowaniu apelacyjnym (art. 383 k.p.c.) nie uzasadnia odrzucenia apelacji, w sytuacji gdy zaskarżony został wyrok oddalający powództwo. Pogląd ten prezentowany jest także w piśmiennictwie (T. Ereciński, *Apelacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2009, s. 146). Oznacza on, że sąd II instancji ma obowiązek orzec *meriti* o przedmiocie postępowania, który uległ ustaleniu w toku postępowania pierwszoinstancyjnego. Skoro określona kwestia nie stanowiła przedmiotu jego orzekania a strona zmienia żądanie w apelacji, sąd odwoławczy zobowiązany

będzie apelację oddalić, wskazując jedynie w uzasadnieniu wyroku motywy (wynikające z art. 383 k.p.c.), którymi kierował się wydając takie rozstrzygnięcie.

W tym kontekście nie było podstaw do orzekania o „odrzuconiu żądania”. Nie sposób tego orzeczenia uznać za zawarte w wyroku z dnia 12 września 2013 r. postanowienie, a jedynie przyjąć, że punkt I zaskarżonego wyroku stanowi łącznie z punktem II merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej. Skarga została bowiem, zgodnie z art. 398¹ k.p.c. skierowana przeciwko wyrokowi. Rozstrzygnięcie ma postać kasatoryjną i nie wymaga dalszych czynności Sądu Okręgowego, umożliwiając nadanie biegu skardze kasacyjnej w całości, o ile spełnia ona wymagania tego środka zaskarżenia.